

نماز جمعه و آیت‌الله طالقانی از نگاه رهبری

۲۳ دی ۱۳۹۳ ساعت ۱۸:۱۳

۲۴ دی‌ماه ۱۳۵۸ سالروز انتصاب آیت‌الله خامنه‌ای به امامت نماز جمعه‌ی تهران است. ایشان در اولین نطق تاریخی خود، سخنان مهمی درباره‌ی جایگاه نماز جمعه و آیت‌الله طالقانی، اولین امام جمعه در تاریخ جمهوری اسلامی، بیان داشتند. متن حاضر در پی تبیین اولین نماز جمعه‌ی ایشان است.

با کمی مطالعه در سیر تشکیل و گسترش اسلام در شبه‌جزیره‌ی عربستان، به اهمیت وحدت و یک‌زبانی در میان ملت مسلمان می‌توان آگاه شد. پیامبر اسلام (ص) تأکید بسیار زیادی بر وحدت میان مسلمانان و گردهمایی‌های پیوسته در میان ایشان داشته‌اند. یکی از مهم‌ترین راه‌هایی که باعث ایجاد وحدت در میان مسلمانان می‌شود، برگزاری نماز جمعه است.

در واقع بزرگ‌ترین گردهمایی که به‌صورت مستمر در میان مسلمانان رخ می‌دهد، نماز جمعه است. تا جایی که یکی از سوره‌های قرآن نیز با همین اسم نازل شده که به اهمیت آن اشاره می‌کند. اولین نماز جمعه به‌وسیله‌ی پیامبر (ص) در زمان هجرت از مکه به مدینه در محلی به نام «رامونا» اقامه شد. [۱] نکته‌ی حائز اهمیت در این خصوص این مسئله است که اولین نماز جمعه قبل از تأسیس حکومت اسلامی اقامه شده و این نشان از اهمیت بسیار مهم این فریضه و ارتباط نزدیک آن با امور سیاسی و حاکمیت اسلامی دارد. به زبانی دیگر، می‌توان گفت که برگزاری نماز جمعه در اسلام، تجلی مهمی از حاکمیت اسلام است و با توجه به اینکه حاکمیت و ولایت، حق ائمه و جانشینان برحق ایشان است، برگزاری نماز جمعه نیز از حقوق و وظایف ایشان به‌شمار می‌رود. [۲] در ایران هرچند در زمان صفویه نماز جمعه برگزار می‌شد، ولی پس از آن، به‌تدریج از جایگاه آن کاسته شد تا جایی که در دوره‌ی پهلوی، با برگزاری آن مخالفت به عمل آمد، زیرا یکی از مهم‌ترین تریبون‌های سیاسی در بیان حقایق اجتماعی و سیاسی در مخالفت با حکومت پهلوی به‌شمار می‌رفت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و استقرار نظام جمهوری اسلامی در ایران به دستور حضرت امام خمینی (ره)، برگزاری نماز جمعه به‌صورت باشکوه و در سرتاسر ایران از سر گرفته شد و با نظر ایشان، آیت‌الله طالقانی به‌عنوان اولین امام جمعه‌ی جمهوری اسلامی ایران انتخاب شد که در تاریخ ۵ مرداد ۱۳۵۸ در دانشگاه تهران، به ایراد خطبه پرداختند. [۳] از نظر رهبری، شخصیت آیت‌الله طالقانی فقط بُعد روشن‌فکری اسلامی ایشان نیست. ایشان اهل فکر نو البته بر محور دین و نهج‌البلاغه بودند. از نگاه رهبری، تفکر معطوف به مبارزه، از مهم‌ترین ویژگی‌های شخصیتی آیت‌الله طالقانی بوده که از دید بسیاری از گروه‌های مذهبی و سیاسی مختلف پنهان مانده است. ایشان با اشاره به آیه‌ای از سوره‌ی مبارک جمعه، درباره‌ی اهمیت این فریضه اشاره کردند: «این آیه دستور اجتماع توحیدی و عظیم جمعه است؛ همین اجتماعی که سال‌ها در متن ما مسلمانان ایران، به‌صورت نیمه‌تعطیل درآمده بود. امروز طلیعه‌ی انجام این فریضه‌ی الهی، این صف بزرگ توحید و

جهاد است.» دوران امامت جمعه‌ی آیت‌الله طالقانی از چند جهت بسیار مهم است. اول اینکه این دوران هم‌زمان با استقرار نظام جمهوری اسلامی و پاگیری این نظام بود. طبیعتاً گروهک‌ها و جریان‌های بسیار آمادگی مخالفت و مبارزه با این نظام بودند. همچنین کشورهایی نظیر آمریکا و اسرائیل نیز از برگزاری این همایش بزرگ هفته‌ای که موجب بیداری و آگاهی مردم می‌شد، به هراس افتاده بودند. پس از فوت آیت‌الله طالقانی، برای اینکه خللی در برگزاری مراسم نماز جمعه به وجود نیاید، حضرت امام خمینی (ره) طی حکمی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای را به‌عنوان امام جمعه‌ی جدید تهران برگزیدند و از آن روز تا الآن تنها امام جمعه‌ی تهران ایشان هستند و سایر کسانی که در تمامی این سال‌ها به‌عنوان امام جمعه در تهران به اقامه‌ی نماز پرداخته‌اند، به‌عنوان امام جمعه‌ی موقت، این فریضه‌ی مهم را به‌جا آورده‌اند. [۴] ایشان در ۲۴ دی‌ماه ۱۳۵۸، با حکم رهبر انقلاب، حضرت امام خمینی (ره)، به‌عنوان امام جمعه‌ی تهران منصوب شدند و در تمام این سال‌ها، این تکلیف الهی را به بهترین شکل ممکن، اجابت کرده‌اند. با توجه به وقوع اتفاقات زیاد و متفاوتی که در آن سال به وجود آمد، انتخاب شخص حضرت آیت‌الله خامنه‌ای با توجه به جایگاه مثبتی که در میان تمامی جریان‌ها داشتند، نشان از اهمیت بیش از اندازه‌ی نماز جمعه دارد. برخی از رویدادهای آن سال عبارت‌اند از: شهادت آیت‌الله مطهری، ایجاد اختلاف میان ارتش و انقلاب به‌وسیله‌ی برخی از جریان‌های منحرف، واقعه‌ی ۱۳ آبان و تسخیر لانه‌ی جاسوسی آمریکا، رد صلاحیت مسعود رجوی برای انتخابات و برخی رویدادهای دیگر. آیت‌الله خامنه‌ای در اولین نماز جمعه‌ی خود، حول چند موضوع سخنرانی کردند. در آغاز خطبه، قدردانی خود را از رهبری امت اعلام کرده و وجود پُربرتک ایشان را مایه‌ی آرامش و استقامت ملت ایران عنوان کردند و مراتب سپاس خود را برای انتخاب ایشان در اجرای این فریضه‌ی مهم به عمل آوردند. آیت‌الله خامنه‌ای نماز جمعه را به‌عنوان یاد خدا و سلاح عنوان کردند؛ به این دلیل که نماز جمعه نوعی نماز است و نماز طبیعتاً آسان‌ترین راه برای ارتباط با خداوند است که باعث جهت‌دهی به زندگی اجتماعی و فردی مسلمانان می‌شود، همچنین نماز جمعه مانند سلاحی است که در مقابل دشمنان قرار می‌گیرد و امام جمعه به‌عنوان اولین مبارز در صف مقاومت حرکت می‌کند. با توجه به برگزاری نماز جمعه در دانشگاه تهران، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای فرمودند راه علم از خدا جدا نیست و مکان کسب علم همان خانه‌ی خدا و مرکز توجه به خداست. رهبری عنوان کردند که اگر رژیم قبلی تابع قدرت‌های بزرگ بوده و به سمتی حرکت می‌کرد که رأی و نظر قدرت‌های بزرگ در آن بود، اکنون نظام جمهوری اسلامی فقط راه خدا را طی خواهد کرد و خود را مطیع هیچ ابرقدرتی نمی‌داند و همچنین اجازه‌ی دخالت هیچ کشوری را در مسائل داخلی جمهوری اسلامی ایران نخواهد داد. در ادامه ایشان توجه بسیار زیادی به بحث حفظ وحدت داشتند. با توجه به شرایط حساس اول انقلاب، حفظ وحدت در میان مردم و به‌خصوص قشر جوان، یکی از مهم‌ترین کلیدهای موفقیت کشور در آن برهه‌ی حساس به‌شمار می‌رفت. [۵] شخصیت آیت‌الله طالقانی از منظر رهبری با توجه به انتخاب آیت‌الله طالقانی به‌عنوان اولین امام جمعه از سوی امام خمینی (ره) و فوت ایشان و نیز به دلیل برخی کج‌فکری‌ها در خصوص ایشان از سوی برخی جریان‌های صدر انقلاب، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای سخنانی درباره‌ی ایشان فرمودند و شخصیت ایشان را در چند حوزه برجسته کردند. از نظر رهبری، شخصیت آیت‌الله طالقانی فقط بعد روشن‌فکری اسلامی ایشان نیست. ایشان اهل فکر نو البته بر محور دین و نهج‌البلاغه بودند. از نگاه رهبری، تفکر معطوف به مبارزه از مهم‌ترین ویژگی‌های شخصیتی آیت‌الله طالقانی بوده که از دید بسیاری از گروه‌های مذهبی و سیاسی مختلف پنهان مانده است. بسیاری از جریان‌ها آیت‌الله طالقانی را روحانی روشن‌فکر و متفکری می‌دانند و به وجه مبارزاتی و عملی ایشان زیاد توجه نکرده‌اند، ولی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به رویکرد مبارزاتی ایشان توجه ویژه‌ای داشته‌اند. از نظر رهبری، خدمت به نماز جمعه، خدمت به تقوا و مهم‌تر از آن، خدمت به اصل دین است. همچنین نماز جمعه مهم‌ترین نقش را در آگاهی و

هوشیار کردن مردم ایفا می‌کند و طبیعتاً بدون آگاهی و اطلاع، تقوا نیز حاصل نمی‌شود. رهبر انقلاب از بُعد اخلاقی نیز آیت‌الله طالقانی را شخصیتی بسیار ساده و محکم دیده بودند که نه در مقابل سختی و زندان‌های رژیم پهلوی کمر خم کرده و نه در مقابل توجه جریان‌های مختلف که قصد به انحراف کشیدن ایشان را داشتند، سست شدند و این نشان از پاکی و صداقت ایشان دارد. از دید رهبری، آیت‌الله طالقانی شخصیتی بسیار پُرانرژی و باروحيه بودند که هیچ‌گاه خود را از مطالعه و مبارزه دور قرار ندادند. آیت‌الله طالقانی به‌عنوان یک روحانی که با برخی دروس دانشگاهی و زبان انگلیسی نیز آشنایی داشتند، به دلیل منش ساده و خاص خود، از سوی برخی گروه‌ها، مورد ظلم قرار گرفتند که البته چه به‌وسیله‌ی حضرت امام خمینی (ره) که ایشان را اباذر انقلاب نامیدند و چه از جانب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، همواره به‌عنوان یکی از مهم‌ترین شخصیت‌های انقلاب معرفی شده و می‌شوند. [۶] جایگاه نماز جمعه از نگاه رهبری همان‌طور که اشاره شد، رهبر انقلاب در اولین نماز جمعه‌ی خود، جدای از بحث در باب مسائل سیاسی، به اهمیت و جایگاه نماز جمعه نیز اشارات زیادی داشتند. از نظر ایشان، خدمت به نماز جمعه، خدمت به تقوا و مهم‌تر از آن، خدمت به اصل دین است. همچنین نماز جمعه مهم‌ترین نقش را در آگاهی و هوشیار کردن مردم ایفا می‌کند و طبیعتاً بدون آگاهی و اطلاع، تقوا نیز حاصل نمی‌شود. در نظر ایشان، نماز جمعه صرفاً یک حرکت مذهبی و عبادی به‌شمار نمی‌رود، بلکه ذاتاً حرکتی آگاهی‌بخش است. در نگاه رهبری، نماز جمعه در اسلام از چند جهت قابل واکاوی و تفسیر است. این عمل، هم یک حرکت مذهبی است که مردم را به پاکدامنی و دوری جستن از هوای نفس دعوت می‌کند و هم اینکه موجب وحدت مردم و گردهمایی و نوعی صله‌ی رحم و تازه شدن دیدار میان مسلمانان می‌شود و مسئله‌ی بسیار مهم دیگر وجه سیاسی آن است که مردم را از مسائل سیاسی، جریان‌های مختلف سیاسی-اجتماعی و نقشه‌های دشمنان و نیز از احوال سایر کشورهای مسلمان آگاه می‌سازد. ایشان با اشاره به وقوع انقلاب اسلامی و برکت استقرار این نظام، متذکر می‌شوند که مردم باید قدر فرصت به‌دست‌آمده را بدانند که با برپایی این نظام، شرایطی فراهم شد تا نماز جمعه به‌صورت پیوسته در اقصی نقاط جمهوری اسلامی اقامه شده و تمام مسلمانان از ثواب دنیوی و اخروی آن برخوردار شوند. ایشان مهم‌ترین نقش نماز جمعه را گسترش تقوا در میان ملت مسلمان می‌دانند. منظور از تقوا در اینجا، هم تقوای روح است و هم تقوای فکر و جسم. برای تقوای روح باید پاکدامنی و صبر را پیشه کنیم و برای تقوای فکر و جسم باید صراط مستقیم را در نظر بگیریم. ایشان همچنین معتقدند که وجه سیاسی نماز جمعه فقط آگاهی دادن به مردم از جریان‌های سیاسی و اتفاقات رخ داده در جهان نیست، بلکه اعتقاد بر این اصل است که سیاست ما مانند دیانت‌مان، درست و صادقانه است و اسلام مخالفت سیاسی است که همراه با دروغ و نیرنگ باشد. در نگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، آثار و برکت نماز جمعه فقط معطوف به شرکت‌کنندگان در این فریضه نخواهد بود، بلکه متن جامعه از آن بهره‌مند خواهد شد. جایگاه خطبه‌های نماز جمعه در نگاه رهبر انقلاب بسیار مهم است و همواره تأکید دارند که در آغاز باید محتوای خطبه‌ها مورد ارزیابی و تأمل قرار گیرد و باید طوری این خطبه‌ها بیان شوند که تمام حاضرین پس از اتمام نماز جمعه، با دستی پُر و آموخته‌ای مهم، مکان نماز جمعه را ترک نکنند. (*) [۷] پی‌نوشت‌ها:

- [۱]. بحارالانوار، جلد ۴۴، ص ۳۳۵. [۲]. همان، ص ۳۳۹. [۳]. ایران بین دو انقلاب، پرواند ابراهامیان، ص ۳۲۴. [۴]. برگرفته‌شده از پایگاه حوزه، ویژه‌نامه، بیانات مقام معظم رهبری. [۵]. همان. [۶]. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سید علی خامنه‌ای، مؤسسه‌ی پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی. [۷]. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای ستادهای نماز جمعه‌ی سراسر کشور، ۵ مرداد ۱۳۸۱. منبع‌برهان

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/29272/رهبري-نگاه-طالقاني-الله-آيت-جمعه-نماز>